

**СУМСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
СУМСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ**

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

24.02.2023

№ 71-ОД

**Про затвердження Програми
охорони навколишнього при-
родного середовища Сумської
області на 2023-2025 роки**

Відповідно до статей 6, 21 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», статті 6 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», з метою реалізації державної екологічної політики, стабілізації і поліпшення екологічного стану довкілля та зниження екологічних ризиків шляхом забезпечення охорони, раціонального використання і відтворення природних ресурсів області:

1. Затвердити Програму охорони навколишнього природного середовища Сумської області на 2023-2025 роки, що додається.

2. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника голови Сумської обласної державної адміністрації – начальника обласної військової адміністрації Бойко О.А.

**Тимчасово виконуючий обов'язки
голови обласної державної
адміністрації – начальника обласної
військової адміністрації**

Тарас САВЧЕНКО

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження голови Сумської
обласної державної адміністрації
– начальника обласної військової
адміністрації

24 лютого 2023 року № 71-ОД

ПРОГРАМА
охорони навколишнього природного середовища Сумської області
на 2023-2025 роки

м. Суми, 2023

1. Паспорт
Програми охорони навколишнього природного середовища Сумської області на 2023-2025 роки
(далі – Програма)

1.	Ініціатор розроблення Програми	Сумська обласна державна адміністрація
2.	Дата, номер і назва розпорядчого документа органу виконавчої влади про схвалення Програми	Розпорядження голови Сумської обласної державної адміністрації від 27.12.2022 № 480-ОД «Про розроблення проєкту програми охорони навколишнього природного середовища Сумської області на 2023-2025 роки»
3.	Розробник Програми	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації
4.	Співрозробники Програми	-
5.	Відповідальний виконавець Програми	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації
6.	Учасники Програми	Структурні підрозділи Сумської обласної державної адміністрації, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації
7.	Номер і назва завдання Стратегії регіонального розвитку, якому відповідає Програма	3.2.1. Збереження та захист довкілля
8.	Строк реалізації Програми	2023-2025 роки
9.	Перелік місцевих бюджетів, які беруть участь у виконанні Програми	Спеціальний фонд обласного бюджету Сумської області (обласний фонд охорони навколишнього природного середовища), кошти підприємств
10.	Загальний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для реалізації Програми, усього, у тому числі:	9164,6 тис. гривень
10.1	коштів державного бюджету	-
10.2	коштів обласного бюджету	9050,0 тис. гривень
10.3	коштів місцевого бюджету	-
10.4	коштів інших джерел	114,6 тис. гривень

2. Загальні положення

Найважливішим результатом і головним пріоритетом соціально-економічного розвитку є якість життя населення. Про актуальність проблеми оцінювання якості життя населення країн та їх окремих регіонів свідчать програми ООН, різних міжнародних організацій, урядів провідних держав світу тощо.

У сучасних умовах трансформації економічної системи виникає питання про зміну ролі екологічного фактору в розвитку регіонів і суспільства в цілому. При загальній спрямованості державної політики до засад та принципів сталого розвитку особливої актуальності набуває запровадження сучасних засобів раціонального управління охороною природного середовища, ефективного використання природних ресурсів та досягнення реальної безпеки життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів.

Сьогоднішня особливість природного середовища на Сумщині полягає в тому, що її екологічний стан збігається в часі з економічною кризою та військовою агресією сусідньої держави. А це означає, що можна очікувати зростання забруднення навколишнього природного середовища, тобто зниження техногенно-екологічної безпеки регіонів та негативні зміни в регіональній природній системі, як внаслідок прямої військової дії, так і в післявоєнний період під час відновлення виробництва.

Досягнення Цілей сталого розвитку, що визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», вимагає забезпечення сталого, екологічно збалансованого розвитку регіону, підвищення його природно-ресурсного потенціалу, дотримання оптимального балансу між територіями, що інтенсивно експлуатуються, і такими, щодо яких запроваджуються спеціальні режими охорони та відтворення.

Цілями національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443-р, визначено забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України, зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.

Програма охорони навколишнього природного середовища Сумської області на 2023-2025 роки виступає практичним інструментом реалізації державної та регіональної екологічної політики, виконання завдань зі збереження довкілля та створення безпечних екологічних умов для життєдіяльності населення.

Програма спрямована на реалізацію завдання 3.2.1 «Збереження та захист довкілля» оперативної цілі 3.2 «Безпека населення та територій» Стратегії регіонального розвитку Сумської області на 2021-2027 роки, затвердженої рішенням Сумської обласної ради восьмого скликання від 11 грудня 2020 р.

Програма не містить видів господарської діяльності та об'єктів щодо яких

законодавством передбачено здійснення оцінки впливу на довкілля. Відповідно стратегічна екологічна оцінка Програми не здійснювалась.

3. Аналіз поточної ситуації

Сумська область утворена 10 січня 1939 року та розташована на північному сході України (з півночі на південь протяжність області складає 200 км, із заходу на схід – 170 км).

На півночі та сході область межує з Брянською, Курською та Белгородською областями російської федерації; на півдні та південному сході – з Полтавською та Харківською областями України; на заході – з Чернігівською областю України. Відстань від міста Суми до міста Київ залізницею становить 350 км, шосейним шляхом – 366 км.

Клімат Сумської області помірно-континентальний. Середня річна температура повітря у 2021 році становила 6,9-8,4⁰С, що в межах річної норми. Найвища температура повітря 33-35⁰С зареєстрована на переважній території області в літні місяці (червень, липень, серпень), найнижча 23-29⁰С морозу – в січні. Річна сума опадів по області склала 462-847 мм, що становить 87-135 % річної норми.

З урахуванням гідрографічного та водогосподарського районування територія Сумської області відноситься до басейну річки Дніпро. У межах області басейн розподілений на два суббасейни. Приблизно 53% території області відноситься до суббасейну середнього Дніпра, 47% території – до суббасейну річки Десна.

Площа суббасейну середнього Дніпра в межах області складає 27480 км². До цього суббасейну відносяться 4 середніх річки – Псел, Ворскла, Хорол, Сула та 248 малих річок та струмків. Псел та Ворскла беруть свій початок на території російської федерації, а Хорол та Сула мають витoki на території Сумської області.

Площа суббасейну річки Десна в межах області складає 17572 км². До цього суббасейну належить велика річка Десна, що протікає по межі Сумської та Чернігівської областей на ділянці завдовжки 37 км, та 2 середні річки – Клевень і Сейм, що беруть свій початок на території російської федерації.

Регіон розташований у межах двох природно-кліматичних зон – Полісся та Лісостеп. Ґрунтовий покрив представлений чорноземами типовими, опідзоленими, дерново-підзолистими, ясно-сірими, сірими лісовими, темно-сірими лісовими ґрунтами і здатен повністю задовольнити потреби області у виробництві рослинного білку, що використовується безпосередньо для харчування людей та відгодівлі сільськогосподарських тварин. Сільськогосподарські угіддя займають 1,7 млн гектарів, у тому числі ріллі – 1,2 млн гектарів.

Мінерально-сировинна база регіону складається з паливно-енергетичної сировини (нафта, газ, конденсат, торф) – 57,8%, сировини для виробництва будівельних матеріалів – 31,5%, питної і технічної підземних вод – 9,1%, гірничохімічних та нерудних корисних копалин для металургії – 1,6%.

Регіон забезпечений підземними водними ресурсами в достатній мірі.

На території області обліковується 326 родовищ 22 видів корисних копалин (70 родовищ експлуатуються), зокрема вуглеводневої сировини (27 родовищ розробляються, 3 родовища підготовлено до промислового освоєння, 3 родовища розвідуються, 1 родовище законсервоване; вільний газ – 17,7 млрд куб. метрів, розчинений у нафті газ – 2,9 млрд куб. метрів, нафта – 14,6 млн тонн, конденсат у газі вільному – 3,1 млн тонн); також наявні родовища торфу (56), сапропелю (55), кам'яної солі (1), кварцитів (2), цегельно-черепичної сировини (106), будівельних пісків (19), скляної сировини (1), крейди (7), сировини для вапнування кислих ґрунтів (1), сірки (1), глини для вогнетривів (2), гіпс та агідрит (1), глина тугоплавка (1), камінь будівельний (1), сировина керамзитова (2), сировина цементна (1), сировина для закладання виїмкового простору (1), вод питних і технічних та мінеральних (35 родовищ (52 ділянки).

У регіоні розташовано 27 родовищ вуглеводнів, більша частина яких комплексні, у тому числі 9 нафтових, 3 газоконденсатних, 1 газоконденсатно-нафтове, 19 нафтогазоконденсатних. У промисловій розробці перебуває 27 родовищ, у геологічному вивченні, у тому числі в дослідно-промисловій розробці – 6.

У геоструктурному відношенні область розташована в межах Дніпровсько-Донецького артезіанського басейну. Основні водоносні горизонти підземних питних і технічних вод приурочені до палеогенових відкладів, представлених дрібно-середньозернистими пісками; верхньокрейдяних відкладів, представлених крейдою; нижньосеноманських відкладів, представлених пісками з прошарками глини. За хімічним складом води гідрокарбонатні натрієво-кальцієві. Регіон забезпечений підземними водними ресурсами в достатній мірі.

Загальна площа земель лісового фонду Сумської області становить 452,1 тис. гектарів, з яких вкрито ліською рослинністю 425,0 тис. гектарів. Загальна лісистість області складає 17,9%, що на 2% більше, ніж середня по Україні. Склад порід включає понад 120 видів дерев та кущів. Щороку лісгосподарськими підприємствами здійснюється посадка і посів лісів на площі до 1,5-2 тис. га.

Тваринний та рослинний світ області вирізняється багатоманітним видовим складом. Область має значні мисливські угіддя, що сприяє розвитку мисливського та рибальського туризму.

У 2021 році в області спостерігалася позитивна динаміка майже по всіх показниках у сфері охорони довкілля.

Атмосферне повітря

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у 2021 році склали 18,27 тис. тонн або 87,3% до рівня 2020 року. За обсягами викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря область увійшла до десятки найчистіших областей України. Частка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по області до загального обсягу викидів по Україні склала 0,82% (у Київській області – 2,65%, у Полтавській області – 2,34%, Харківській – 3,27%, Чернігівській – 1,02%).

Зменшення загального обсягу викидів на 2660,7 тонн проти 2020 року

відбулося, в основному, за рахунок зменшення викидів оксиду вуглецю на 2502,4 тонн (60,3% до рівня минулого року), сполук азоту на 398,2 тонн (84,5% до рівня минулого року).

Динаміка викидів в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, тис. тонн

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. тонн	Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, тонн	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг
2016	19,81	0,83	17,9
2017	20,33	0,85	18,49
2018	20,77	0,87	19,21
2019	21,68	0,91	20,3
2020	20,94	0,88	19,87
2021	18,27	0,77	17,64

Найбільшими забруднювачами повітря Сумської області у 2021 році були такі підприємства: ПАТ «Сумхімпром» – 3,71 тис. тонн або 20,35% від загального обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по області; НГВУ «Охтирканафтогаз» ПАТ «Укрнафта» – 1,28 тис. тонн або 7,02%, Сумське ЛВУМГ – 1,46 тис. тонн або 8,0%; КП «Сумжилкомсервіс» СМР – 1,6 тис. тонн або 8,78%, Качанівський газопереробний завод ПАТ «Укрнафта» – 1,361 тис. тонн або 7,47%, ТОВ «Сумитеплоенерго» – 1,88 тис. тонн або 10,31%.

За інформацією Державної екологічної інспекції у Сумській області, у 2022 році внаслідок збройної агресії росії завдано значну шкоду атмосферному повітрю області – на суму 193 369 562, 59 грн – у результаті загорання та детонації паливних складів, резервуарів з нафтою та нафтовмісними сумішами, складів з лакофарбовими матеріалами, аміачного відділення, пожеж в населених пунктах та лісових масивах області тощо.

Водні ресурси

Останніми роками в басейнах річок Сумської області, як і по всій Україні в цілому, спостерігається зниження рівня водності. Причиною малої водності є зменшення надходження води з водозбірної площі річок через незначну кількість опадів, надмірну зарегульованість малих та середніх річок, а також вплив високих температур повітря. Періоди маловоддя негативно відображаються на умовах забезпечення потреб у водних ресурсах та безпеки життєдіяльності населення. Враховуючи маловодність, населення та галузі економіки Сумської області на даний час не мають проблем щодо споживання води у кількісному відношенні. Загальний забір підземної (питної) води у 2021 році склав 41,00 млн м³, а використання поверхневої води становило 30,06 млн м³.

В області досить актуальне питання водовідведення. За останні 5 років динаміка водовідведення у поверхневі водні об'єкти знаходиться майже на одному рівні. У 2021 році до поверхневих водних об'єктів у області було скинуто 18,510 млн м³ забруднених стічних вод. Обсяг забруднених стічних вод в Сумській області від загального обсягу скиду по Україні склав 3,4 % (від загального обсягу 541,4 млн м³). У рейтингу областей, що є найбільшими

забруднювачами довкілля по скидах забруднених стічних вод у водні об'єкти за 2021 рік, область посіла 8 місце.

До переліку найбільших підприємств-забруднювачів по скидах забруднених стічних вод у водні об'єкти у 2021 році увійшли 4 підприємства області: КП «Міськводоканал» Сумської міської ради, ПАТ «Сумхімпром», КП «Виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства» Конотопської міської ради, КП ВУВКГ м. Шостка.

Відходи та небезпечні хімічні речовини

У Сумській області накопичено 35911,1 тис. тонн відходів I-IV класів небезпеки. Основними джерелами утворення відходів є підприємства хімічної, машинобудівної, паливно-енергетичної, будівельної галузей, агропромислового комплексу та сфери комунально-побутового обслуговування.

Вагомий внесок у забруднення навколишнього природного середовища вносять побутові відходи. Це найбільша за обсягами накопичення група відходів споживання, яка відрізняється від усіх інших відходів за своїм походженням та складом.

На сьогодні на території області функціонує 19 полігонів та 61 сміттєзвалище твердих побутових відходів.

Особливу категорію відходів становлять небезпечні відходи, а саме: непридатні та заборонені до використання пестициди та агрохімікати. Станом на 1 січня 2023 року на території області знаходиться 298,148 тонн заборонених і непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин, що зберігаються у 28 складах.

З метою зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище непридатних або заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР) протягом 2021 року проведено роботи щодо забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, утилізації чи видалення непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин та тари з під них на території Шосткинської, Роменської міських рад, Краснопільської, Степанівської, Хотінської селищних рад та Верхньосироватської, Миколаївської, Нижньосироватської, Юнаківської сільських рад Сумського району, Андріяшівської, Синівської, Хмелівської сільських рад Роменського району. Загалом передано на знешкодження до ТОВ «Еко Нова» – 258,567 тонн.

Біологічне різноманіття, природно-заповідний фонд

В області зростає 84 види судинних рослин, які занесені у природоохоронні списки. З них 3 занесені до Європейського червоного списку та Червоної книги Міжнародного Союзу Охорони Природи (МСОП). До додатку 1 Бернської конвенції включено 12 видів.

Найбільша кількість рідкісних і зникаючих видів, занесених у чинні природоохоронні списки, серед тварин. Серед риб до чинних природоохоронних переліків включено 10 видів. Усі вони у Червоній книзі України, стерлядь та угор річковий занесені до Червоної книги МСОП, мінога українська, марена

звичайна та стерлядь – у Європейському червоному списку.

Станом на 1 січня 2023 року на території Сумської області налічується 309 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 179 225,731 гектарів, що становить 7,52% від площі області («показник заповідності»). Сучасна мережа природно-заповідних об'єктів включає 19 об'єктів загальнодержавного значення площею 50,5 тис. гектарів (28,15%) та 290 об'єктів місцевого значення площею 128,8 тис. гектарів (71,8 %).

На сьогодні мережа природно-заповідних об'єктів області представлена 9 категоріями з одинадцяти, що існують в Україні. Серед об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення в області: два національні природні парки, природний заповідник, 10 заказників та 6 об'єктів загальнодержавного значення інших категорій. Серед об'єктів місцевого значення: 1 регіональний ландшафтний парк, 128 заказники, 109 пам'яток природи, 20 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, 3 ботанічних сади, 3 дендропарки, 26 заповідних урочищ.

Екологічна освіта, наукове та інформаційне забезпечення

Важливе місце серед комплексу заходів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля та ефективного використання природних ресурсів, належить екологічній освіті та вихованню, підвищенню рівня екологічної культури та науковим дослідженням.

Основною метою екологічної освіти є формування екологічної культури окремих осіб і суспільства в цілому, формування навичок, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення і свідомості, що ґрунтуються на ставленні до природи як до унікальної цінності.

Формування екологічної культури учнів – одне з основних завдань у роботі закладів освіти області. В сучасних умовах російської збройної агресії найбільшої актуальності набули онлайн форми навчально-виховного процесу. Вихователями та методистами пропаганда екологічних знань здійснюється за різноманітними формами: організація гурткової роботи, екологічні агітбригади, робота на шкільних навчально-дослідних ділянках, залучення учнівської молоді до участі в районних, обласних та всеукраїнських конкурсах, акціях еколого-натуралістичного спрямування.

З метою формування екологічної культури особистості, набуття навичок і досвіду розв'язання екологічних проблем та передбачення можливих наслідків власної діяльності з перетворення природи, залучення учнівської молоді до практичної природоохоронної роботи в області постійно проводяться екологічні заходи за різноманітними формами: акції, конкурси, квести, вікторини, екологічні агітбригади тощо. У закладах позашкільної освіти області організовано роботу 345 гуртків еколого-натуралістичного спрямування («Юні зоологи», «Знавці рослин», «Юні квітникарі», «Юні друзі природи», «Основи біології», «Юні охоронці природи», «Знавці лікарських рослин»), у яких навчалася 5287 вихованців.

У Сумському державному університеті базовою кафедрою підготовки екологів є кафедра екології та природозахисних технологій, основне навчальне

навантаження кафедри складають 50 профільних дисциплін. Здобувачі освітнього рівня магістр мають можливість навчатися за програмою подвійних дипломів згідно з укладеним договором з університетом Кобленц-Ландау (м. Ландау, Німеччина). Кожного року студентам пропонується участь у програмах академічної мобільності, що має на меті розширення можливостей у здобутті додаткових компетентностей, вмінь, навичок тощо.

У Сумському національному аграрному університеті питанню екологічної освіти приділяють значну увагу. Його вирішення забезпечує вивчення таких дисциплін: «Основи екології», «Екологія» (за фаховим спрямуванням), «Природно-заповідна справа», «Екологічна та природно-заповідна мережі», «Охорона природи та ландшафтознавство», проведення екскурсій до територій природно-заповідного фонду, участь студентів у різноманітних екологічних заходах.

Викладачами Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка на всіх факультетах читається дисципліна «Основи екології». У цьому курсі студенти вивчають екологічні та соціоекологічні закони, знайомляться з причинами екологічної кризи, глобальними проблемами екології на світовому, національному та регіональному рівнях.

Еколого-освітня та виховна робота постійно проводиться установами природно-заповідного фонду.

У засобах масової інформації, на вебпорталі місцевих органів виконавчої влади Сумської області та на офіційному вебсайті Департаменту захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації розміщуються матеріали, у яких надаються роз'яснення та консультації з найбільш актуальних питань діяльності.

4. Формулювання проблем, на розв'язання яких спрямована Програма

Проведений аналіз екологічної ситуації, яка склалася в регіоні, дозволяє зробити такі висновки.

Екологічна ситуація в області порівняно з попереднім періодом дещо поліпшилася, за більшістю екологічних показників область відноситься до екологічно привабливих регіонів України. Однак загальний стан екологічної безпеки в області залишається складним, що зумовлено насамперед значним техногенним навантаженням на природне середовище.

У сфері охорони атмосферного повітря необхідна модернізація технологічного обладнання та газоочисного устаткування промислових підприємств, упровадження найкращих доступних екологічно чистих технологій. Відсутність постів спостережень за забрудненням атмосферного повітря на території області (стаціонарні пости розташовані тільки у м. Суми) не дозволяє об'єктивно оцінювати якість атмосферного повітря на території області. Необхідне встановлення стаціонарних постів спостереження на території області, визначення переліку забруднюючих речовин, рівня забруднення атмосферного повітря на певній території за певний проміжок часу,

відповідність стану атмосферного повітря вимогам якості повітря; здійснення контролю та оцінки впливу на якість повітря і навколишнє природне середовище. Ці вимоги передбачені Директивою 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року «Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи», Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» та постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (далі – Постанова).

На виконання Постанови Департаментом захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації (далі – Департамент), як органом управління якістю атмосферного повітря, розроблено та направлено Програму Державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Сумська» на 2022-2026 роки (далі – програма) Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України для розгляду на Міжвідомчій комісії з питань здійснення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря. 1 лютого 2022 року програму погоджено, про що свідчить висновок щодо відповідності законодавству про охорону атмосферного повітря та єдиним методичним вимогам в галузі охорони атмосферного повітря. Також програма затверджена розпорядженням голови Сумської обласної державної адміністрації від 25.07.2022. № 248-ОД «Про затвердження проекту Програми державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Сумська» на 2022-2026 роки».

Відповідно до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому воєнному режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 9 червня 2021 р. № 590, видатки на виконання заходів, що передбачені програмою не відносяться до видатків першої та другої черги здійснення платежів Казначейством та органом Казначейства, що унеможливило виконання заходів передбачених програмою у 2022 році.

На сьогодні основні підприємства-забруднювачі атмосферного повітря області потребують: впровадження технологій, що забезпечують запобігання виникненню, зниження рівня впливу чи усунення факторів забруднення атмосферного повітря; запровадження та обслуговування функціонування державної системи моніторингу навколишнього природного середовища, інформаційних автоматизованих систем приладів області; створення та оснащення приладами пунктів контролю і спостереження за забрудненням атмосферного повітря. У сфері охорони та раціонального використання водних ресурсів в області запроваджується інтегрований підхід управління водними ресурсами за басейновим принципом, який передбачає важливі та ефективні зміни у водній політиці України. Стратегічною екологічною ціллю для всіх районів річкових басейнів є досягнення, а потім підтримання «доброго»

екологічного стану масивів поверхневих та підземних вод, а також «доброго» екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод.

Досягнення «доброго» стану вод дозволить забезпечити:

- 1) надання характеристики сучасного водокористування;
- 2) прогноз потреб у воді основних галузей економіки та ведення реєстру водокористувачів;
- 3) збільшення території річкових басейнів для економічного розвитку області (територій, де поширюється крапельне зрошення або дощувальний полив);
- 4) зменшення зон, які вразливі до накопичення нітратів (проведення агроеліоративних заходів на сільськогосподарських ділянках з недопущенням змиву з полів до відкритих масивів поверхневих вод);
- 5) розширення зон санітарної охорони, об'єктів Смарагдової мережі, масивів поверхневих/підземних вод, які використовуються для рекреаційних та оздоровчих цілей, а також вод, призначених для купання;
- б) збереження та відновлення водних ресурсів;
- 7) збереження біорізноманіття, відродження водних живих ресурсів, розширення зони охорони цінних видів водних біоресурсів;
- 8) якісні та безпечні умови життєдіяльності населення.

Одним з головних інструментів для забезпечення досягнення «доброго» стану вод є план управління річковим басейном (ПУРБ). Для підготовки ПУРБ розроблено план-графік у десятирічному циклі, відповідно до якого проєкт ПУРБ має бути наданим на затвердження Кабінету Міністрів України у 2024 році. Строк реалізації ПУРБ після затвердження – 6 років. Виконання та додержання всіх вимог щодо розробки ПУРБ дозволить уникати грубих екологічних помилок, раціонально використовувати кошти різних бюджетів на проведення заходів і поступово досягнути можливість збереження та відновлення водного ресурсу.

Указом Президента України від 13 серпня 2021 р. № 357/2021 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про стан водних ресурсів України», відповідно до якого місцеві органи виконавчої влади за участю органів місцевого самоврядування мали у шестимісячний строк внести зміни та/або затвердити регіональні та місцеві програми.

В області відбувається інтенсивне утворення та накопичення відходів, у тому числі небезпечних, у секторі промислового виробництва та іншої господарської діяльності, що зумовлюється недостатністю переробки відходів хімічної, машинобудівної, паливно-енергетичної, будівельної та інших галузей.

Проблемними питаннями в області є також те, що значна площа території регіону знаходиться під сміттєзвалищами, існує низький рівень охоплення населення області роздільним збором твердих побутових відходів, накопичено значну кількість непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин.

Для дієвого удосконалення сфери управління відходами розпорядженням голови Сумської обласної державної адміністрації – керівника обласної

військової адміністрації від 16.11.2022 № 419-ОД затверджено Регіональний план управління відходами у Сумській області до 2030 року, який визначає головні напрями створення ефективної, дієвої та рентабельної системи управління відходами у відповідності до ієрархії пріоритетів поводження з відходами, максимального зменшення їх захоронення на полігонах та збільшення обсягів перероблення при економічно доступному варіанті.

Для реалізації основних завдань Регіонального плану управління відходами у Сумській області до 2030 року необхідно розробити та затвердити Комплексну програму поводження з відходами.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 січня 2023 р. № 25 «Про реалізацію експериментального проєкту щодо створення сприятливих умов для забезпечення ефективного споживання електричної енергії населення» з метою належної утилізації ламп розжарювання необхідно забезпечити вирішення питання належного поводження з відпрацьованими лампами розжарювання, отриманими АТ «Укрпошта» від населення в рамках реалізації експериментального проєкту, шляхом укладання в установленому порядку договорів про здійснення їх збирання, перевезення та утилізації за рахунок коштів, що надходять до спеціального фонду місцевих бюджетів справляння екологічного податку.

Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, одним із пріоритетів визначено прискорення економічного зростання регіонів та територій з низьким рівнем соціально-економічного розвитку із забезпеченням поліпшення стану навколишнього природного середовища та невиснажливого використання природних ресурсів.

Завданнями за напрямом «Формування мережі природоохоронних територій, збереження та відтворення екосистем, поліпшення стану навколишнього природного середовища» визначено збільшення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого та загальнодержавного значення; здійснення заходів щодо забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання природоохоронних територій; забезпечення розвитку об'єктів і територій національної екологічної мережі тощо.

Прогнозоване цільове значення показника моніторингу досягнення цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки «Частка територій та об'єктів природно-заповідного фонду у відношенні до площі регіону» складає 15% у 2027 році, фактично в області станом на 1 січня 2023 р. – 7,52%. Спостерігається недостатнє збільшення відсотка заповідності (на 0,1% за 5 років) унаслідок ненадання погоджень від землевласників та землекористувачів на включення їх земель до складу територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» та Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, передбачено збільшення частки природоохоронних територій шляхом розширення існуючих та створення нових

територій природно-заповідного фонду.

Відповідно до статті 52 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» розробка проектів створення регіональних ландшафтних парків, заповідних урочищ, а також заказників, пам'яток природи та парків-пам'яток садово-паркового мистецтва місцевого значення забезпечується обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

Сумська область є однією з шести областей України, на території якої мешкає один із рідкісних, зникаючих видів диких парнокопитних тварин – зубр європейський, який занесений до Червоної книги України. З метою впровадження природоохоронних заходів щодо збереження та подальшого розмноження поголів'я необхідним є забезпечення якісної підгодівлі зубрів не тільки у зимовий період, а й протягом усього року. Це дозволить концентрувати основне поголів'я всередині території лісового господарства, позбавить їх необхідності виходити на польові масиви та наражатися на небезпеку браконьєрства.

За час заснування Конотопської популяції зубра з 1986 до 2022 року поголів'я збільшилось з 30 до 64 голів. Це одна з найбільших популяцій зубра в Україні. Такі темпи збільшення чисельності особин є дуже повільні в порівнянні з динамікою чисельності популяцій в регіонах заходу України та в Польщі. З метою збереження та збільшення поголів'я зубрів на території Сумської області необхідними є проведення наукових досліджень, що передбачають: аналіз сучасного стану та обстеження осередку існування популяції зубрів на території Філії «Конотопське лісове господарство» ДП «Ліси України», а також – розробку заходів щодо підвищення чисельності та гетерозиготності місцевої субпопуляції виду; дослідження кормозахисних характеристик території НПП «Деснянсько-Старогутський» на предмет відповідності для зубрів, а також розробку низки біотехнічних заходів для їх інтродукції на цю територію.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 27 липня 1995 р. № 555 «Про затвердження Санітарних правил в лісах України» (у редакції від 26 жовтня 2016 р. № 756), передбачено заборону здійснення заходів з поліпшення санітарного стану лісів навколо місць гніздування хижих птахів, занесених до Червоної книги України (радіусом 500 метрів), чорного лелеки (радіусом 1000 метрів), токовищ глухарів, тетеруків (радіусом 300 метрів). Для успішної реалізації зазначеної постанови з метою отримання актуальної інформації щодо поширення на території області птахів, занесених до Червоної книги України, необхідно провести відповідні наукові дослідження. Крім того, наказом Мінприроди України від 11 березня 2019 р. № 102 затверджено План дій щодо збереження чорного лелеки в Україні, яким передбачено організацію та проведення моніторингу популяції чорного лелеки.

Рись євразійська – найкрупніший хижак родини Котові (Felidae) фауни України, поширений в Карпатах та Поліссі. Полювання на рись впродовж ХХ ст. призвело до істотного зменшення чисельності популяції, особливо на території Полісся. Сучасне поширення виду на території Сумської області обмежене окремими мікролокусами в межах Шосткинського району.

Для ефективної охорони популяції рисі євразійської на території Сумської області необхідно забезпечити системні ґрунтовні наукові польові дослідження в межах ареалу її існування. Організація моніторингу популяції рисі передбачена Планом дій щодо збереження рисі євразійської (*Lynx lynx L.*) в Україні, затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 16 вересня 2021 р. № 595.

Ведмідь бурий – найкрупніший хижак фауни України та єдиний представник родини Ведмежих (*Ursidae*). Його статус «мисливського» виду в Україні призвів до того, що ареал скоротився за останні півстоліття у кілька разів. З 2003 року ведмедя бурого занесено до Червоної книги України. Завдяки охоронним заходам за останнє десятиріччя спад чисельності популяції ведмедя бурого відносно зупинився. Прихований спосіб життя, низька чисельність з її нестабільною динамікою та висока вартість дистанційних досліджень не давали змоги розробити дієві заходи з охорони виду. На території Сумської області виявлені поодинокі екземпляри лише в північній її частині (Старогутське лісництво Деснянсько-Старогутського НПП). З метою отримання актуальної інформації щодо поширення виду на території області необхідним є забезпечення виконання відповідних наукових досліджень. Організація моніторингу популяції ведмедя бурого передбачена Планом дій щодо збереження ведмедя бурого (*Ursus arctos L.*) в Україні, затвердженого наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України 20 листопада 2021 р. № 679.

З метою отримання достовірних відомостей про природні, наукові, правові та інші характеристики територій та об'єктів природно-заповідного фонду необхідним є продовження робіт щодо ведення державного кадастру таких територій та об'єктів, які було розпочато у 2020 році. Захід планується на виконання статей 56-59 Закону України «Про природно-заповідний фонд України».

Значна територія Сумської області постраждала в наслідок бойових дій під час повномасштабного вторгнення росії у 2022 році. Прикордонні території області зазнають постійних обстрілів з різних видів озброєнь з боку російської федерації. Внаслідок цього потерпають не тільки житлові будинки, об'єкти соціальної та критичної інфраструктури, але і природні території та екосистеми.

З метою отримання достовірних відомостей про стан об'єктів природно-заповідного фонду та рекомендацій щодо їх відновлення заплановано проведення ряду наукових досліджень.

Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженим розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443-р передбачено забезпечення встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду в натурі. Кількість об'єктів природно-заповідного фонду, щодо яких розроблено відповідну документацію із землеустрою, становить 100. На сьогодні потребують винесення в натуру (на місцевість) 200 об'єктів природно-заповідного фонду. З метою виконання Національного плану дій та забезпечення дотримання заповідного режиму планується щорічне розроблення документації

із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду області.

Крім того, відсутність закріплених на місцевості меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду створює підґрунтя для порушення заповідного режиму та може призвести до зміни площі й конфігурації меж об'єктів природно-заповідного фонду.

Відповідно до Положення про єдині державні знаки та аншлаги на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України, затвердженого наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 29 березня 1994 р. № 30, з метою забезпечення інформованості, природоохоронного виховання населення та підвищення ефективності охорони об'єктів природно-заповідного фонду встановлюються інформаційні та охоронні знаки. Можливі й інші заходи з утримання природно-заповідних об'єктів – поточний ремонт огорожі, знаків, благоустрій території тощо.

Екологічна освіта займає важливе місце серед комплексу заходів, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля та ефективного використання природних ресурсів в Україні.

Відповідно до Концепції екологічної освіти України, затвердженої рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2001 р. № 13/6-19, основним завданням екологічної освіти має бути формування екологічної культури засобами формальної і неформальної освіти усіх верств населення, особливо – керівників різних рангів. Екологічна освіта має статус стратегічної, масштабної, важливої пріоритетної галузі. Концепція враховує безпрецедентну інтегративність екології, її орієнтацію на вивчення сфери безпосередніх життєвих інтересів людини. Від формування цих знань залежить певний рівень ставлення людини до навколишнього середовища, тобто не лише знання і розуміння, але й виховання.

Окрім того, Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» зазначено стратегічну ціль № 1 – формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва, одним з ключових завдань якої є впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, екологічної освіти та виховання, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей і підвищення його екологічної свідомості.

Підвищення культури громадян України у ставленні до природи, екологічна підготовка громадян в умовах складного перехідного періоду мають важливе державне значення, оскільки покликані допомогти у вирішенні життєво важливих соціально-економічних, еколого-економічних і геополітичних проблем.

У рамках Програми з метою інформування місцевого населення планується виготовлення інформаційних стендів про унікальність і цінність природних комплексів та об'єктів, вказівників з відповідними поясненнями, видання буклету про Деснянський біосферний резерват, що є частиною світової мережі в рамках ЮНЕСКО «Людина і біосфера».

Протягом останніх 10 років не видавалося жодного науково-популярного видання, пов'язаного з природним заповідником «Михайлівська цілина», яке б

описувало його сучасний стан, флору, фауну та давало узагальнене уявлення про заповідник широкому колу читачів, тому передбачається видання буклету про необхідність збереження лучно-степових екосистем Сумщини.

З метою інформування місцевого населення у межах шести територіальних громад, що увійшли до складу регіонального ландшафтної парку «Сеймський», планується встановлення інформаційних стендів про природоохоронне значення та рекреаційний потенціал парку, виготовлення інформаційного буклету про переваги природно-заповідних територій тощо.

З метою формування екологічних знань, поглядів і переконань молоді, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища, заплановано проведення ряду науково-технічних конференцій, присвячених 95-річчю створення природного заповідника «Михайлівська цілина», 25-річчю створення Національного природного парку «Деснянсько-Старогутський», 15-річчю створення Гетьманського національного природного парку тощо.

5. Визначення мети

Метою Програми є реалізація на регіональному рівні державної політики України у сфері охорони навколишнього природного середовища, збереження біологічного та ландшафтної різноманіття, збільшення відсотка заповідності, формування екологічної мережі, підвищення рівня суспільної екологічної свідомості.

6. Визначення відповідальних виконавців

Відповідальним виконавцем програми визначено Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації.

Відповідальний виконавець кожного заходу (головний розпорядник коштів) визначається кошторисом витрат та планом природоохоронних заходів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища Сумської області на відповідний рік, затверджених рішеннями Сумської обласної ради.

7. Обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблем, обсягів та джерел фінансування, строки та етапи виконання завдань, заходів

Відповідно до статті 6 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», з метою проведення ефективної і цілеспрямованої діяльності з організації і координації заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання і відтворення природних ресурсів на перспективу розробляються і приймаються державні цільові, міждержавні, місцеві програми.

Заходи, що потребують фінансування з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, повинні відповідати вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. № 1147 «Про

затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

Розв'язання екологічних проблем у рамках Програми буде забезпечуватися шляхом об'єднання зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, природоохоронних організацій, підприємств, наукових установ, організацій, залучення зацікавлених сторін до вирішення екологічних проблем, підвищення рівня обізнаності населення та залучення його до реалізації природоохоронної політики.

Виконання заходів Програми передбачається здійснювати впродовж 2023 - 2025 років. Орієнтовні обсяги фінансування Програми наведені у додатку 1 «Ресурсне забезпечення Програми». У процесі впровадження Програми заходи можуть коригуватися залежно від змін екологічної ситуації та економічного стану.

8. Перелік завдань і заходів Програми, напрямів використання бюджетних коштів та результативних показників

Перелік завдань і заходів Програми, напрями використання бюджетних коштів та результативні показники визначені в додатку 2 «Перелік завдань, заходів та показників Програми».

9. Визначення механізму реалізації завдань і заходів Програми

Відбір та визначення конкретних заходів на виконання Програми здійснюється відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища Сумської області, затвердженого рішенням обласної ради від 29 жовтня 2021 р.

Закупівля товарів, робіт і послуг здійснюється відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі».

10. Координація та контроль за ходом виконання Програми

Координацію дій між учасниками та виконавцями Програми та контроль за її виконанням здійснює Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації.

Учасники та виконавці Програми за підсумками року надають інформацію щодо заходів її виконання за напрямами до Департаменту захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації у термін до 20 січня року, наступного за звітним.

Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації узагальнює інформацію, готує звіт та щороку, до 20 лютого року,

наступного за звітним, надає його на розгляд голові Сумської обласної державної адміністрації та голові Сумської обласної ради.

Звіт про виконання заходів Програми публікується в матеріалах регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища за звітний рік.

Керівник апарату

Ігор КАЛЬЧЕНКО

**Директор Департаменту захисту
довкілля та енергетики**

Ірина КАШПУР

Додаток 1
до Програми

Ресурсне забезпечення Програми

тис. гривень

Обсяг коштів, які пропонується залучити на виконання Програми	Роки			Усього витрат на виконання Програми
	2023 рік	2024 рік	2025 рік	
Обсяг ресурсів, усього у тому числі:	2294,6	3510	3360	9164,6
обласний бюджет	2180	3510	3360	9050
місцеві бюджети	-	-	-	-
державний бюджет	-	-	-	-
кошти інших джерел	114,6			114,6

Перелік завдань, заходів та показників Програми

№ з/п	Перелік заходів	Показники виконання заходу, один. виміру	Виконавець заходу, показника*	Фінансування		Очікуваний результат
				Джерела	Обсяги, тис. грн	
1	2	3	4	5	6	7
2023 рік						
Завдання 1. Заходи у сфері охорони, збереження та відтворення біологічного різноманіття та біоресурсів, розвиток природно-заповідного фонду						
1.	Діяльність щодо збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, поліпшення середовища їх перебування чи зростання, створення належних умов для розмноження у природних умовах, розведення та розселення: придбання кормів для зубрів	Факт придбання кормів	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС**	500	Збереження Конопотської популяції зубра європейського. Закупівля кормів в обсязі орієнтовно 80 тонн
2.	Розроблення документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Факт установлення меж	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	1000	Забезпечення дотримання заповідного режиму об'єктів природно-заповідного фонду. Розроблення проєктів землеустрою для не менше 15 об'єктів природно-заповідного фонду

1	2	3	4	5	6	7
Завдання 2. Заходи з екологічної освіти, наукового та інформаційного забезпечення						
3.	Проведення науково-технічних конференцій і семінарів та інших заходів щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища, у тому в умовах завданої докільлю шкоди внаслідок військової агресії	Факт проведення	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	300	Підвищення обізнаності та соціальної активності громадськості, формування екологічної культури. Проведення орієнтовно 2 науково-технічних конференцій
Завдання 3. Заходи у сфері охорони атмосферного повітря						
4.	Організація виробництва, установлення та реконструкція обладнання для очищення газопилового потоку від забруднюючих речовин хімічного та біологічного походження, що викидаються в атмосферне повітря та зниження рівня впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря: роботи по ремонту (заміні) газоходів та встановлення очисного обладнання на джерелах викидів в атмосферне повітря на виробничому обладнанні ТОВ «ГУАЛА КЛОЖЕРС ТЕХНО-ЛОГІЯ УКРАЇНА»	Факт установлення	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Кошти інших джерел	100	Зниження забруднення атмосферного повітря
5.	Розроблення технології, організація виробництва та застосування матеріалів, використання методів та впровадження технологій, що забезпечують запобігання виникненню, зниження рівня впливу чи усунення факторів забруднення	Факт розміщення	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Кошти інших джерел	14,6	Отримання системних повних та достовірних даних про стан забруднення атмосферного повітря

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
	атмосферного повітря: організація стаціонарного посту спостереження по контролю за забрудненням атмосферного повітря в будівлі заводу управління ТОВ «Виробниче підприємство «Шосткинський завод хімічних реактивів»					
Завдання 4. Заходи у сфері економії споживання електричної енергії та відповідного зменшення навантаження на енергетичну систему України						
6.	Забезпечення екологічно безпечного збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, видалення, знешкодження і захоронення відходів на території Сумської області (проведення комплексу робіт по збиранню, транспортуванню, перевезенню, утилізації відходів ламп розжарювання, що отримані АТ «Укрпошта» від населення в рамках реалізації експериментального проекту відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 січня 2023 р.№ 25)	Факт утилізації	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, АТ «Укрпошта», органи місцевого самоврядування	Обласний фонд ОНПС	380	Забезпечення заміни 457 000 побутових ламп розжарювання на таку ж кількість світлодіодних ламп для економії споживання електричної енергії та відповідного зменшення навантаження на енергетичну систему України
Усього на етап:				Обласний фонд ОНПС	2180	

1	2	3	4	5	6	7
				Кошти інших джерел	114,6	
2024 рік						
Завдання 1. Заходи у сфері охорони, збереження та відтворення біологічного різноманіття та біоресурсів, розвиток природно-заповідного фонду						
1.	Діяльність щодо збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, поліпшення середовища їх перебування чи зростання, створення належних умов для розмноження у природних умовах, розведення та розселення: придбання кормів для зубрів	Факт придбання кормів	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	500	Збільшення Конотопської популяції зубра європейського. Закупівля кормів в обсязі орієнтовно 80 тонн
2.	Розроблення проєктів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду та організація їх територій	Факт розроблення проєктів	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	300	Отримання наукових обґрунтувань з метою збільшення відсотку «заповідності» області. Розроблення проєктів створення не менше 10 нових заповідних об'єктів
3.	Розроблення документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Факт установа меж	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	1000	Забезпечення дотримання заповідного режиму об'єктів природно-заповідного фонду. Розроблення документації із землеустрою для не менше 15 заповідних територій
4.	Ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Факт оформлення документації	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації,	Обласний фонд ОНПС	300	Отримання достовірних відомостей про природні, наукові, правові та інші характеристики територій та

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
			підприємства, установи, організації			об'єктів природно-заповідного фонду, оформлення/переоформлення карток первинного обліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду України (форма 1 ДКПЗФ). Оновлення та розробка карток первинного обліку орієнтовно для 15 об'єктів природно-заповідного фонду
5.	Витрати на утримання об'єктів природно-заповідного фонду	Факт виконання	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	100	Відновлення (лікування) не менше одного об'єкту природно-заповідного фонду
6.	Витрати на утримання об'єктів природно-заповідного фонду: встановлення інформаційних стендів, щитів, інформаційно-охоронних та межових знаків на новостворених об'єктах природно-заповідного фонду	Факт установа	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	200	Запобігання пошкодженню чи знищенню об'єктів природно-заповідного фонду, інформування населення шляхом встановлення інформаційних стендів, щитів, інформаційно-охоронних та межових знаків. Встановлення відповідних знаків для не менше 5 об'єктів
Завдання 2. Заходи з екологічної освіти, наукового та інформаційного забезпечення						
7.	Видання поліграфічної продукції з екологічної тематики	Факт видання	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної дер-	Обласний фонд ОНПС	200	Підвищення обізнаності та соціальної активності громадськості, формування

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
			жавної адміністрації, підприємства, установи, організації			екологічної культури, видання буклетів, листівок, стендів, банеру, фотоальбому
8.	Наукові дослідження поширення хижих птахів і чорного лелеки в лісах Сумської області	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	120	Отримання актуальної інформації щодо поширення в області птахів, занесених до Червоної книги України, які зустрічаються на території Конотопського району
9.	Наукові дослідження щодо поширення на території області рідкісних видів тварин, рослин і грибів	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	120	Отримання актуальної інформації щодо поширення в області рідкісних видів тварин, рослин і грибів з метою оновлення переліку регіонально рідкісних видів тварин, рослин і грибів Сумської області
10.	Наукові дослідження щодо вивчення стану існуючих заповідних об'єктів на території області, що постраждали внаслідок військової агресії	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	150	Отримання достовірних відомостей про стан природних об'єктів природно-заповідного фонду та рекомендацій щодо їх відновлення
11.	Наукові дослідження «Шляхи оптимізації стану поголів'я зубрів на теренах Сумської області»	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	100	Розробка заходів щодо зростання чисельності та гетерозиготності місцевої субпопуляції виду на території Конотопського району

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
12.	Наукові дослідження поширення тварин занесених до Червоної книги України (рись європейська, ведмідь бурий), які зустрічаються на території Сумської області	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	120	Отримання актуальної інформації щодо поширення на території області рисі європейської, ведмеда бурого на території Шосткинського району
13.	Проведення науково-технічних конференцій і семінарів та інших заходів щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища	Факт проведення	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	300	Підвищення обізнаності та соціальної активності громадськості, формування екологічної культури. Проведення 2 науково-практичних конференцій
Усього на етап:				Обласний фонд ОНПС	3510	
2025 рік						
Завдання 1. Заходи у сфері охорони, збереження та відтворення біологічного різноманіття та біоресурсів, розвиток природно-заповідного фонду						
1.	Діяльність щодо збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, поліпшення середовища їх перебування чи зростання, створення належних умов для розмноження у природних умовах, розведення та розселення: придбання кормів для зубрів	Факт придбання кормів (орієнтовно 80 тонн)	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	500	Збільшення Конотопської популяції зубра європейського. Закупівля кормів в обсязі орієнтовно 80 тонн
2.	Розроблення проєктів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду та організація їх територій	Факт розроблення та погодження проєктів	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації,	Обласний фонд ОНПС	300	Отримання наукових обґрунтувань з метою збільшення відсотку «заповідності» області. Розроблення

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
			підприємства, установи, організації			проектів створення не менше 10 нових заповідних об'єктів
3.	Розроблення документації із землеустрою для територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Факт установлення меж на 15 (не менше) об'єктах	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	1000	Забезпечення дотримання заповідного режиму об'єктів природно-заповідного фонду. Розроблення документації із землеустрою для не менше 15 заповідних територій
4.	Ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду	Факт оформлення документації на 15 (не менше) об'єктів	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	300	Отримання достовірних відомостей про природні, наукові, правові та інші характеристики територій та об'єктів природно-заповідного фонду, оформлення/переоформлення карток первинного обліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду України (форма 1 ДКПЗФ). Оновлення та розробка карток первинного обліку орієнтовно для 15 об'єктів природно-заповідного фонду
5.	Витрати на утримання об'єктів природно-заповідного фонду	Факт виконання	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	100	Відновлення (лікування) не менше одного об'єкту природно-заповідного фонду

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
6.	Витрати на утримання об'єктів природно-заповідного фонду: встановлення інформаційних стендів, щитів, інформаційно-охоронних та межових знаків на новостворених об'єктах природно-заповідного фонду	Факт встановлення на 5 (не менше) об'єктах	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	200	Запобігання пошкодженню чи знищенню об'єктів природно-заповідного фонду, інформування населення шляхом встановлення інформаційних стендів, щитів, інформаційно-охоронних та межових знаків. Встановлення відповідних знаків для не менше 5 об'єктів
Завдання 2. Заходи з екологічної освіти, наукового та інформаційного забезпечення						
7.	Наукові дослідження «Шляхи оптимізації стану поголів'я зубрів на теренах Сумської області»	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	100	Розробка заходів щодо інтродукції зубра на території Шосткинського району
8.	Наукові дослідження поширення хижих птахів і чорного лелеки в лісах Сумської області	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	120	Отримання актуальної інформації щодо поширення на території області птахів, занесених до Червоної книги України, які зустрічаються на території Шосткинського району
9.	Наукові дослідження поширення руської хохулі на території Сумської області: інвентаризація критичних біотопів та підвищення їх можливостей для існування виду	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	120	Отримання актуальної інформації щодо поширення в області руської хохулі, використання даних для розробки плану дій з моніторингу та збереження виду

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
10.	Наукові дослідження щодо поширення на території області рідкісних видів тварин, рослин і грибів	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	120	Отримання актуальної інформації щодо поширення в області рідкісних видів тварин, рослин і грибів з метою оновлення переліку регіонально рідкісних видів тварин, рослин і грибів Сумської області
11.	Наукові дослідження щодо вивчення впливу військових дій на екосистеми басейну р. Псел в межах Сумської області	Факт затвердження звіту	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	150	Отримання достовірних відомостей про стан об'єктів природно-заповідного фонду та рекомендацій щодо їх відновлення
12.	Видання поліграфічної продукції з екологічної тематики	Факт видання	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	200	Підвищення обізнаності та соціальної активності громадськості, формування екологічної культури, виготовлення інформаційних стендів та вказівників для екологічних стежок
13.	Проведення науково-технічних конференцій і семінарів та інших заходів щодо пропаганди охорони навколишнього природного середовища	Факт проведення	Департамент захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації, підприємства, установи, організації	Обласний фонд ОНПС	150	Підвищення обізнаності та соціальної активності громадськості, формування екологічної культури. Проведення екологічного табору (за умови співфінансування)
Усього на етап:				Обласний фонд ОНПС	3360	

Продовження додатка 2

1	2	3	4	5	6	7
Усього на Програму:				Обласний фонд ОНПС	9050	
				Кошти інших джерел	114,6	

Примітка: * – відповідальний виконавець заходу (головний розпорядник коштів) визначається кошторисом витрат та планом природоохоронних заходів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища Сумської області на відповідний рік, затверджених рішеннями Сумської обласної ради;

** – обласний фонд охорони навколишнього природного середовища.